

Nota bibliogràfica

HIDALGO (J. G.)—“Fauna malacològica de España, Portugal y las Baleares”.—Obra de 752 pàgines en 3 fascículos.

pel

DR. M. FAURA I SANES

Els que hem estat prop l'eminent Dr. D. Joaquím G. Hidalgo en les darreries de sa laboriosa tasca d'escriure ses obres malacològiques, i els que al visitar-lo, freqüentment, fruïrem de la lectura de les quartilles originals, poguérem allixonar-nos en el plàn metòdic de preparació i ordenació del material per a una gran obra, d'aquelles que fiten una època en l'història evolutiva de les ciències. El mestre Dr. Hidalgo, mentre anava avensant en aquella obra crítica, que consta de 3 vol. amb 2,431 pàg. (1890-1913), preparava la catalogació definitiva de les espècies de moluscos vivents en les costes ibèriques.

Al sintetitzar tots els treballs referents a Malacologia espanyola ho ha fet sempre amb un criteri mesurat, pel que's refereix a la caracterització específica, sense apassionament partidista d'escoles malenteses; amb gran altruisme i amb pacienta recerca, ha recollit tota cosa acceptable en les determinacions específiques i en les referències de localitats, i ha aclarit les més confoses sinonímies, posant en evidència els errors i confusions soferts per llurs autors, particularment els d'aquells especialistes que pretenen fer sovint grans descobriments d'espècies noves, o els d'aquells aficionats que amb pretensions científiques gosen publicar llistes i catàlegs locals sens disposar de les obres en que son descrites les espècies que donen a conèixer, ni consultar-les de cap manera. I, tot aquest treball de revisió per a una completa selecció, l'ha realitzat el Dr. Hidalgo, amb

relatiu aïllament, a recer de sa privilegiada biblioteca particular, i al costat de ses riques col·leccions amb abundós material recollit per ell mateix i per naturalistes d'arreu d'Espanya.

L'esperit analític del Dr. Hidalgo ha conseguit deixar als novells aficionats a la Malacologia una bibliografia crítica com no té cap altra branca de les Ciències Naturals. I, es que el Dr. Hidalgo hi ha esmerçat tota sa vida acoblant material bibliogràfic, i tots els seus treballs estàn rublerts de bibliografia. Per a aconseguir això, cal que hom tingui una gran fermesa de voluntat per a arribar a especialitzar-se, passant previament una serie d'anys ordenant la bibliografia general, registrant tota indicació o referència local, regional o nacional. I, sols així, és com poden ésser fets, avui dia, nous treballs de investigació, coneixent tota cosa publicada, i fent-ne la corresponent revisió amb criteri personal ben fonamentat. Els que avui treballin en Malacologia ibèrica, trobaràn en les obres del Dr. Hidalgo tota la bibliografia perfectament ordenada, per ordre alfabètic d'autors, amb un judici de l'obra i un extracte de les especies referents a nostra fauna. Aquesta obra des de més de mig segle ovirada i iniciada per son autor, queda avui complementada amb la publicació de la «Fauna malacològica de España, Portugal y las Baleares.—Moluscos testáceos marinos.»

A darrers de l'any passat, el Dr. Hidalgo, ens feu entrega personalment del primer dels tres fascicles de que debía constar l'obra, llegint-nos-en la introducció i exposant-nos tot el plan general de l'obra que ha estat publicada formant part de les publicacions del Museu Nacional de Ciències Naturals, amb la protecció de la Junta d'Ampliació d'estudis i Investigacions Científiques, en tres fascicles que consten en conjunt de 752 planes.

En el pròlec, el Dr. Hidalgo, fa un breu resúm historial de sa laboriosa vida des de ses primeres aficions. Exposà l'autor les cinc parts en que deu ésser publicada la Fauna Malacològica d'Espanya. En la primera, totes les especies de moluscos marins, que és la que acaba d'ésser donada a llum per l'autor; en la segona, els moluscos terrestres, que ens consta té en preparació, molt avençada per a ésser entregada a la impremta; en la tercera, hi posa els Cefalòpods i els Nudibrànquis, part que deixa als malacòlecs que viuen a les proxi-

mitats de les costes; en la quarta, gaire bé tots els moluscos terrestres mancats de testa; i en la quinta, els moluscos fluvials, que té en preparació son deixeble, el savi enginyer Sr. Azpeitia, Professor de Paleontologia a l'Escola de Mines de Madrid.

Per a evitar repeticions el Dr. Hidalgo, amb molt bon acert, posa a la capsalera de l'obra, per ordre alfabètic, els autors que han citat espècies trobades en els mars d'Espanya, i a continuació els números de les planes de sa Bibliografia en les quals dona compte de l'obra; i, entre els autors catalans hi figuren els noms de: Almera, Bofill, Chia, Maluquer, Martorell, Rosals, Salvañá, Serradell, Tomás, Zulueta, entre molts altres que hi han recollit també moluscos en nostres platges, com el propi autor Dr. Hidalgo, Azpeitia, Cardona, Cisternes, Coronado, Courquin, Grau, Graells, Inglada, Pérez Arcas, Quadras, Quiroga, entre altres. Publica la llista de 27 revistes dedicades preferentment als estudis malacològics, que l'autor ha fullejat detingudament.

Com a resultat d'una minuciosa revisió abandona l'autor unes tres quintes parts de les espècies citades, per haver caigut en desús o bé per no haver sigut publicades previ un estudi formal i seriós. Després d'exposades les raons per a aitals omissions, dona una llista llarguíssima de les espècies no admeses, referint-les, no obstant sempre que l'hi ha sigut possible, a l'espècie verdadera a que pertanyen.

També ens dona la llista de les obres generals i monografies, que, per ésser inspirades en un veritable criteri científic, han sigut les escullides per a les referències de les descripcions autèntiques i per a les de les bones reproduccions gràfiques dels exemplars, les quals obres son en nombre de 213.

Com aquesta obra deu prestar gran utilitat als qui's dediquen ja als estudis malacològics, ha desistit l'autor de fer-la segons el plan de taxonomia sistemàtica, preferint el de l'ordre alfabètic de gèneres i d'espècies; no obstant, presenta un quadre de les famílies dels moluscos testacis marins trobats fins al present en les costes de Espanya, Portugal i Balears, disposades per l'ordre sistemàtic del «Manual de Conchyologie» de Fischer, amb els gèneres i nombre d'espècies que cada una d'elles comprèn que, son en total, 933

especies, repartides així: 22 Cefalòpods, 18 Pteròpods, 638 Gastròpods, 20 Escafòpods i 275 Pelecípods.

En cada espècie hi fa constar les obres clàssiques que porten sa diagnosi i sa figuració. Al donar compte de l'habitat ho fa en forma també ordenada, començant pel Nord d'Espanya, després Portugal i Mediterrà, i per últim les Balears. A més, dóna una breu idea de com viu cada espècie en les respectives estacions; i les dimensions de la testa.

En aquesta obra hi figura la malacologia catalana, com hom veu en el final, on a més de les especies que son comuns a les diferents regions establertes per l'autor, n'hi hà algunes d'exclusives de nostra costa.

Es, doncs, una fita monumental l'obra del Dr. Hidalgo, Membre Honorari de nostra INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL, que passarà a la posteritat, essent consultada no solament per tots aquells que estudiïn Malacologia vivent, sinó també per aquells que dedicant-nos a la Paleontologia ens era convenient conèixer les veritables especies avui vivents per a establir la llur cronologia en els temps geològics, particularment en ço que's refereix a la fauna mediterrània des dels temps terciaris miocènics.